

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
ИНСТИТУТ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
ИМ. М. Ф. АХУНДОВА

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ИЗУЧЕНИЯ
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Межвузовский тематический сборник

ҺУМАНИТАР ЕЛМЛАРИНИ
ӨЈРЭНИЛМƏСИНИ
АКТУАЛ ПРОБЛЕМАЛАРИ

Али мəктəблэрарасы тематик мəдлумə

THE ACTUAL PROBLEMS
OF STUDY OF HUMANITIES

*The thematic collected articles
among the high schools*

БАКУ
* 2000*

2

ӨЗӘЛ АЛИ МӘКТӘБЛӘРДӘ МӘ'ЗУНЛУГ ДИПЛОМУНУН ВЕРИЛМӘСИНӘ ДАИР

Өзәл али мәктәбләрдә мә'зунлара һансы нөв диплом верилмәси мәсәләси өзәл али мәктәбләрин сәрбәстлијини көстөрән әсас амилләрдәндир.

Азәрбајҗан Республикасы Тәһсил Ганунунда дејилир: “Тәһсил мүәссисәләри мә'зунларына һәмин тәһсил мүәссисәсини битирмәләри, алдыглары ихтисас вә онун дәрәчәси барәдә вәһид формада тәһсил һаггында дәвләт сәнәди верир. Тәһсил һаггында дәвләт сәнәдинин нүмунәсини мувафиг ичра һакимијјәти органы тәсдиг едир” (Тәһсил һаггында Азәрбајҗан Республикасынын Гануну (лајиһә). Маддә 29.1 // “Азәрбајҗан” гәзети, 5 март 1999-чу ил).

Өзәл университетләрин мә'зунларына “мувафиг ичра һакимијјәти” тәрәфиндән һазырланмыш дипломун верилмәси узун мүддәт мубаһисәләрә сәбәб олмушдур вә бу мубаһисә инди дә давам етмәкдәдир. Өзәл университетләрин рәһбәрләри арасында да бу мәсәләјә мүхтәлиф бахышлар вар. Белә ки, бир сыра өзәл университетләрдә мә'зунлара мәһз вәһид формалы дәвләт дипломларынын верилмәси фикри дәстәкләнир, диҗкәр өзәл университетләр исә мә'зунларына өз дипломларынын верилмәсини јеканә дүзкүн јол һесаб едирләр.

Бу барәдә Хәзәр Университетинин ректору, профессор Һамлет Исаханлы јазыр: “Мәкәр дүңјада олдуғу кими, һәр али мәктәб өз дипломуну (минимум көстәричиләрә чаваб вермәк шәртилә) версә, бу даһа дүзкүн дејилми? Һәр али тәһсил оҗағы өз дипломунун архасында өзү дурсун, писи дә она аиддир, јахшысы да. Дәвләт исә зәиф, күчлү, өзәл - һамысыны ејни диплом васитәсилә ејниләшдирир. Дејәсән бәрәбәрләшдирмә, ејниләшдирмә сијасәти дүшүнчәләрдә өзүнә исти јува тапыб”¹.

Бу фикир “Азәрбајҗан” Университетинин ректору, профессор Сәләһәддин Хәлиловун јазысында да өз әксини тапмышдыр: “... Һәлә индијәдәк јахшы охујан да, пис охујан да ејни диплом алыр. Бәрәбәрчилик бәләсын-

¹ Һамлет Исаханлы. Азад инсан вә чәмијјәт // “Халг гәзети”, 22-24 апрел 1998-чи ил.

дан хилас олмаг о заман мүмкүндүр ки, диплом вермиш төһсил мүәссисәси мә'зунун сонракы фәалијјәтиндә үзә чыхан чатышмазлыгылар үчүн мәс'улијјәт дашысын"¹.

Шүбһәсиз ки, али мәктәб гејд олунан мәс'улијјәти о вахт даһа чох хисс едир ки, мә'зунларына өз дипломуну вермиш олсун. Гејд едилдији кими, бу мәсәлә јахшыја да, писә дә вә ејни заманда, бүтүн али мәктәбләрин мә'зунларына ејни көзлә бахылмасы кими зәрәрли бир һалын гаршысыны алар вә диплому өзүнү доғрултмуш, башга сөзлә јалһыз лајигли мә'зунлара диплом вермиш али мәктәбләрин һөрмәти артмыш олар. Бу да өлкәдә јүксәк сәвијјәли кадр һазырлығы просесинә сөзсүз ки, өз мүсбәт тә'сирини көстәрәр.

Јухарыда гејд етдик ки, бир сыра өзәл али мәктәбләрдә мә'зунлара мөһз дәвләт дипломунун верилмәси фикри дәстәкләнир. Дүшүнүрәм ки, бурада мәгсәд өзәл али мәктәбләрин һәлә "там өзәл" олмадығы бир шәраитдә "дәвләт али мәктәби" имичиндән истифадә етмәкдир. Көрүнүр, бу өзәл али мәктәбләр дәвләт али мәктәбләрлә рәғабәтдә галиб чыхачагларына чох да инанмыш вә "мән дә мә'зунларыма дәвләт диплому верирәм" дејәрәк јенә дә бәрәбәрләшдирмә вә ејниләшдирмә сијасәти јеридир вә, беләликлә дә, өзәл төһсилин һәлә чөмијјәтдә там бирмә'налы гаршыланмадығы һалда өзүнү мүөјјән мә'нада сығорта едир.

Үмумијјәтлә, дүңја төчрүбәсинә нәзәр салсаг көрәрик ки, нәинки өзәл али мәктәбләр, һәтта дәвләт али мәктәбләри дә һәрә өз дипломуну верир. Көрүнүр кәләчәкдә биз дә буна кәлмәли олачағыг. Һәләлик исә вәзијјәтдән чыхыш үчүн белә бир мәсәләјә дә мүрачиәт етмәк олар. Мүмкүндүр ки, мә'зунлара дәвләт диплому вә али мәктәбин өз дипломуну көтүрмәк тәклиф едилсин. Гој мә'зун өз истәјиндән асылы олараг бу дипломлардан өзү үчүн даһа јарарлысыны сечсин. Гејд едәк ки, белә бир метод Хәзәр Университетиндә артыг 3 илдир ки, тәтбиғ едилир. Статистика үчүн гејд едәк ки, һәләлик 297 мә'зундан јалһыз 67-и дәвләт дипломуну көтүрмәјә үстүнлүк вермишдир. Мә'зунларын әксәријјәти "әкәр дәвләт диплому истәсәјдим, кедиб дәвләт али мәктәбиндә охујардым" дејәрәк өз сечимини едир. Әлбәттә, бу мәсәләдә һәр һансы өзәл университетин өлкәмиздә вә еләчә дә бејнәлхалг аләмдә газандығы һөрмәт бөјүк рол ојнајыр, онун дипломуна дахилдә вә һаричдә олан мүнәсибәт диплом сечиминдә әсас амилә чеврилик.

Бу мәсәләдән данышаркән бир шеји дә унутмамаг лазымдыр. Мә'лумдур ки, өлкәмиздә мә'зунлара 2 сәвијјә диплом верилир - ади вә фәрглән-

¹ Сәләһәддин Хәлилов. Совет төһсил системинин галыглары вә мүстәғил төһсил сијасәти // "Халг гәзети", 15 апрел 1998-чи ил.

мә. Дүшүнүрөм ки, бу тип фәрглөндирмә истәји вәзижјәти там объектив әкс етдирмир вә нәинки күчлүнү зәифдөн, һәтта күчлүнү күчлүдөн вә зәифи зәифдөн дө фәрглөндирмәк лазымдыр. Бу бахымдан Хәзәр Университетиндә тәтбиг олуан вә артыг бә’зи башга университетләрин дө (“Гәрб”, “Одлар јурду”) марағына сәбәб олмуш фәрглөндирмә методу дигтәтәләјигдир. Тәдрис програмларыны јеринә јетирмә нәтичәләринә кәрә мә’зунлара 4 сәвијәли диплом верилир - ади, фәхри, јүксәк фәхри вә ән јүксәк фәхри. Бу сәвијәләр чох чидди вә дәгиг критеријаларла - тәләбәнин мүвәффејјәт әмсалынын (GPA) һансы аралыга дүшмәсилә мүәјјәнләндирилир.

$60 \leq \text{GPA} \leq 79,5$ - ади диплом

$80 \leq \text{GPA} \leq 86,5$ - фәхри диплом

$87 \leq \text{GPA} \leq 93,5$ - јүксәк фәхри диплом

$94 \leq \text{GPA} \leq 100$ - ән јүксәк фәхри диплом

Сөзсүз ки, белә фәрглөндирмә методу бир тәрәфдөн мә’зунларын фәрглөндирмә просесини даһа да конкретләшдирир вә даһа объективдир, дикәр тәрәфдөн исә тәләбәләрин даһа јүксәк нәтичә кәстәрмәләринә стимул верән бир әләмәтдир.